

Några ord om min pappa

John Olof Immanuel Sjöstrand, född 1894-08-17, död 1985-01-22

Föräldrar:

John Jacob Benedict (JJB) Sjöstrand, född 1857-07-09, död 1929-11-29, kyrkoherde i Barnarp.

Anna Ingeborg, född Söderbom 1866-11-08, död 1919-06-21.

Pappa Olle var fjärde barnet i en syskonskara på 16 barn. 14 barn (10 pojkar och 4 flickor) föddes i farfars första äktenskap. I det andra, med Ina, född Johansson, föddes två pojkar. I denna stora syskonskara uppnådde 14 vuxen ålder.

Det var trångt och knapert i prästhemmet, så pappa utackorderades i likhet med flera av sina bröder till släktingar eller vänner. Under hela sin skoltid vistades han i sitt föräldrahem bara under skolloven. Så var det i det svenska samhället för hundra år sedan. Det sociala stödet var inte utbyggt som nu. Släkten ställde upp och var som ett nätverk för dem som hade det svårt...

6½-år gammal lämnade han barndomshemmet i Kånna utanför Ljungby för att i Ulricehamn hos sin morbror Arvid och moster Gerda Söderbom läsa för guvernant tillsammans med sina kusiner, Sten och Dagny. Jag citerar här liksom även längre ner ur pappa Olles Levnadsminnen *Den försvunna tiden*: "Det var en dyster måltid, den sista, innan jag lämnade hemmet för att resa till Ulricehamn. Och ändå fick jag ägg. Annars fick ju bara Far och de stora skolbarnen ägg. Vi mindre barn fingo bara Fars 'hugghattar'. Men det satt en stor klump i halsen. Barndomshemmet var tungt att lämna, även om man skulle få åka tåg långt bort med Far. Men Mor skulle inte med."

Först efter 2½ år fick han på sommarlovet besöka hemmet, som nu var i Barnarp utanför Jönköping, där hans far blivit kyrkoherde.

Guvernantundervisningen måste ha varit mycket effektiv, ty efter 3½ år i Ulricehamn och som 10-åring började han i läroverkets tredje klass i Växjö (motsvarar sjätte klass på mellanstadiet). "Mitt gyllene skolor" betecknar han detta sitt Växjö-år. Han njöt där av kamratlivet, eftersom han inte hade haft kamrater under guvernanttiden i Ulricehamn.

Han bodde hos sina fastrar Sara och Maria i deras skolinackordering, tillsammans med sina syskon Elsa och Bertil och fyra andra skolbarn. Han säger själv att han varit lat och fått släta betyg, men var dock flyttad. Hans far JJB tyckte då att han skulle vara hemma ett år och växa till sig. Hans farbror Gustaf hade emellertid redan i Växjö hört och sett honom stå på huvudet och deklamera "Wilhelm von Schwerin" ur Fänrik Ståhls sägner utantill, från början till slut. Den gode farbrodern fick höra talas om JJB:s beslut och sa: "Den pojken är alldeles för pigg för att gå på landet och slå dank." Farbror Gustaf och faster Augusta tog honom då till sitt hem i Linköping, där han gick i läroverket i sex år från 11 års ålder. Ännu ej fyllda 17 år tog han studenten 1911.

Från 1911 till 1921 låg han i Uppsala och studerade matematik, fysik och geografi, med avbrott för 500 dagars exercis i Jönköping – en av hans lyckligaste perioder - och för deltagande i Finska frihetskriget mars-maj 1918. Sina upplevelser under detta krig har han skildrat i sin skrift *Med svenska brigaden i fält*.

1921 var han tvungen att ge sig ut i yrkeslivet och tjäna sitt uppehälle. Studielånen hade vuxit betänkligt under Uppsala-åren. Han kom hösten 1921 som extra lärare till Tekniska Gymnasiet i Örebro.

Hur han träffade, uppvaktade och till slut erövrade mamma Bengta har han förtjusande och gripande skildrat i sina Levnadsminnen och har i sammandrag återgetts i berättelsen om henne.

Efter tre läsår i Örebro och giftermålet med Bengta 22 augusti 1924 flyttade de till Göteborg, där Olle blivit andrelärare på Chalmers. Om deras liv i Göteborg och på Hälledalen har jag skrivit i berättelsen om Bengta.

Han blev sin skola trogen genom alla förändringar, från Chalmers lägre till Tekniska Gymnasiet till Polhemsgymnasiet – eller som pappa brukade säga "Polhemska" gymnasiet. När Chalmers blev teknisk högskola 1938 blev han lektor i matematik vid Chalmers lägre. När denna enhet 1945 omvandlades till Tekniska Gymnasiet blev han dess förste rektor. Under många år var han även docent vid Chalmers Tekniska Högskola och undervisade chalmeristerna i matematik. Under åren 1934 – 38 var han t f professor i samma ämne.

Vid sidan av rektorstjänsten undervisade han hela tiden i matematik och mekanik och trivdes så väl med undervisningen, att han fortsatte med den även efter sin "pensionering" år 1959. Så småningom satte han upp målet att genomföra 100 terminer som lärare och lyckades också genomföra detta våren 1971, vid 76 års ålder – ett ganska svårslaget rekord. Tekniska Gymnasiet hade en generös attityd mot sina gamla lärare, som fick fortsätta med undervisning om de ville och orkade.

Olle var en mycket uppskattad lärare och han gick under smeknamnet Promille. Vid möten med gamla chalmerister har jag fått höra många uppskattande ord och festliga historier.

Även efter Uppsala-tiden bedrev Olle matematiska studier och utgav flera vetenskapliga verk. I samband med Chalmers 100-års-jubileum fick han ett anslag för matematiska studier i Paris. I oktober 1931 for Bengta och han alltså dit och besökte under vägen Berlin, Nürnberg, München och Augsburg. Efter en tid reste Bengta hem till Birgitta och Carin, medan Olle stannade kvar och firade julen tillsammans med Eva och Hugo Schortz, vänner från Örebro, vilket Eva så trevligt beskrivit i ett långt brev. Olle kom hem i början av februari 1932. Under dessa månader lärde han sig, - skriver han i sina Levnadsminnen - "så mycket franska att jag skriver det tämligen flytande, även om säkerheten ej är så stor, utan att jag alltid måste låta min text korrigeras av en språkman."

Som jag tidigare nämnt tyckte han mycket om militärlivet och var i hjärtat en soldat. Från början en svuren fiende till Hitler och en stor vän av Karl XII. Detta tog sig uttryck i hans starka engagemang i Hemvärnet under andra världskriget. Han började som kompanichef för 10:e kompaniet och avancerade sedan till områdesbefälhavare för Göteborgs Södra Hemvärnsområde. Som den gode ledare och kamrat han var, tog han med sig sina plutonchefer och gjorde dem till kompanichefer i sitt område. ”10:e kompaniet tog över...”

Pappa förvarade också kompaniets kläd-, vapen- och ammunitionsförråd i sin hallgarderob. Ofta kom ynglingar och provade ut hemvärnsuniformer. Det blev många och långa sammanträden i herrummet, ibland följda av någon av Bengtas läckra supéer. Det röktes friskt i herrummet så att illusionen av Lützen-dimma var helt påtaglig. Många groggbrickor bars också in. Många skrattsalvor hördes därifrån. Ja, det var säkert en rolig tid, trots allvaret i tiden. Gardinerna var så nerrökta i herrummet, att mamma vägrade tvätta dem innan Hitler var besegrad!

Olle var en god skytt och tränade ofta siktningshemma med oladdad pistol. Men han hade svårigheter att erövra guldmedaljen i pistol. Axel Henning och han försökte gång på gång utan att lyckas. Inför ett ”sista” försök bjöd han hem Henning på söndagsfrukost med snaps – men bara en – och då lyckades de!

Han var också friluftsmänniska och tyckte mycket om att om söndagarna med sina ”promenörer” göra långa vandringar i tassemarkerna utanför Göteborg. Det kunde bli turer på två mil. Ibland gjordes vandringar med oss syskon. Vi gjorde också stadspromenader till hamnen och till olika stadsdelar i Göteborg. Under loven på Hällesdalen gick vi hela familjen ofta på långpromenad, alltid resonerande och berättande. Det var spännande när systrarna kom hem från Uppsala med berättelser från livet där uppe. Vi gick som regel ca 2 timmar; en en-timmes-promenad var för lite, men mamma vände ofta hem efter en liten stund för att sätta på steken eller laga något annat gott. Vanan att promenera släppte pappa aldrig, utan gick på sin sena ålderdom ensliga promenader runt om i Hällesdalen och försummade aldrig ett tillfälle att prata med dem han mötte. Han gick gärna ensam för att kunna tänka bättre.

Olle hade mycket humor och var mycket uppskattad bland sina vänner. Man ville ju alltid ha Olle och Bengta med. Mina föräldrar var mycket vänsälla och vänfasta och vänskapsförbindelserna var mestadels livslånga. Skaran glesnade förstas åren. De sista åren umgicks de mest med ”ling-vännerna”: Harling, Ebeling och Henning från hemvärnstiden samt Swartling från gamla tider.

Olle värdesatte människor och inte titlar. Han bortsåg från den yttre prestige och såg istället till människans karaktär och sinnelag. Han hade förmåga att tala naturligt och bli vän med människor med vitt skilda bakgrunder. Genom sin starka personlighet blev han ofta centrum i ett sällskap och kunde därför i familjen ibland uppfattas som dominerande.

De stora födelsedagarna firades med många vänner, oftast på Hällesdalen. På 50-årsdagen var ”halva” 10:e kompaniet inkvarterat på gästrum och i dåvarande sportstugan. Elektricitet hade vi inte, varför hemvärnsgubbarna fått order om att medtaga ficklampor. Samma dag fyllde jag 11 år och jag har aldrig fått så många ficklampor i födelsedagspresent...

Endast på 60-årsdagen flydde pappa uppvaktnings och då firade familjen i Hamburgsund och med fotvandring bland hållristningarna i Tanums hede och middag på Grebbestads hotell.

Till 80-årsdagen som firades på Kristinelundsgatan, fick han av släktingarna ett stipendium till en korrespondenskurs i latin, som han önskat sig.

90-årsdagen firades på Hällesdalen i dagarna tre, fördelade på grannar på landet, släktingar och vänner samt den trängre familjekretsen. Vädret var härligt och grannarna satt ute på olika platser. Pappa gick runt och pratade och kom se’n in och sa: ”Dom pratar för lite. Servera mera whisky!”

Han var stor släktvän och lade ner stor möda på släktforskning. Tidigt insåg han värdet av de gamlas berättelser och samlade material så att han till Sjöstrandska släktföreningens

första släktnöte 1959 kunde presentera sin släktkrönika. Sedan fortsatte han studier på Landsarkivet i Göteborg och publicerade flera artiklar bl a om förfäder som varit bergsmän i Tabergs bergslag och om en större ägotvist på 1700-talet i Barnarp.

I sina Levnadsminnen *Den försvunna tiden* finns flera målande avsnitt om Bengtas släkt och om vänner och förhållanden i Örebro och trakten däromkring.

Han var en briljant talare med humor och poäng. Hans många hyllningstelegram är eleganta, fyndiga med snärt och vänlig knorr. Såväl i tal som i våra resonemang hade han ofta träffande karakteristiker som t ex ”Grunda grundskolan” eller ”avgrundsskolan”, när den kom. De ständiga förändringarna och klåfingrigheten i skolans värld sammanfattade han med: ”Svensson tänker.”

På Hälledalen var hans tillvaro ganska inrutad. Så här kunde en sommardag se ut: Studier eller skrivande på fm fram till kaffestunden på Lyckan. Trädgårdsarbete på em, då han - som han sa - alltid utförde det enkla grovjobbet, medan Bengta svarade för den högre hortikulturen. Därefter bad, men endast om han blivit svettig. Bengta och Olle var alltid flitiga och verksamma, ofta på var sitt håll. Det var för det mesta vid måltider och promenader som samvaron i familjen odlades.

Båda föräldrarna stimulerade oss syskon till studier. Vi fick alltid böcker i julklapp av pappa och jag upplevde starkt att hela hemmet andades sådan håg och lust till studier. Johan och jag bodde hemma, då vi studerade i Göteborg och man fick alltid antingen äppleklyftor eller skalade apelsiner in på fat till våra skrivbord! Mamma gjorde vad hon kunde för att förstöra oss pojkar!

Olle var rökare i nästan hela sitt liv. Han rök mest cigarrcigaretter – Matanzas t ex – men drog aldrig halsbloss, som han sade. Det skulle alltid vara en cigarrcigarette efter maten. Han tog aldrig med rökverk till matbordet, utan travade alltid tillbaka genom hela våningen till herrummet för att hämta detta. ”Lugn, jag kommer!” sa han då alltid lugnande till mamma. Det hade han sagt i decennier efter det att han – till mammas förtvivlan – plötsligt försvunnit från deras första måltid i Göteborg utan att säga ett ord.

När han gick i väg till skolan uppmanade han alltid mamma till en extra kontroll av våningen och sa: ”Gå runt – jag rökt!”

Han slutade dock röka vid 89½-års ålder och sa då: ”Jag tar ju en risk!” Halvåret senare på 90-års-dagen kände han dock stark dragningen till rökningen och gick fram till brodern Carl-Johan, som då fortfarande rökte, och sa: ”Blås på mig!”

Tryckta skrifter

1. *Sur le problème de M.Goursat pour les équations aux dérivées partielles du second ordre ou de l'ordre supérieur.*
Thèse pour le doctorat (ingick i Chalmers 100-årsskrift). Göteborg 1929.
2. *Sur l'emploi de la méthode de M. Gunther pour les équations aux dérivées partielles du troisième et du quatrième ordre.*
Arkiv för matematik, astronomi och fysik. Stockholm 1931.
3. *Sur un problème aux limites pour les équations aux dérivées partielles du troisième ordre et du type hyperbolique.*
Arkiv för matematik, astronomi och fysik. Stockholm 1934.
4. *Sur une équation aux dérivées partielles de type composite.*
Arkiv för matematik, astronomi och fysik. Stockholm 1936.
5. *Sur une équation aux dérivées partielles de type composite. Note 2*
Arkiv för matematik, astronomi och fysik. Stockholm 1937.
6. *Differential- och integralkalkyl för tekniska läroverk.* Göteborg 1953.
7. *Mekanik för tekniska läroverk.* Göteborg 1962.
8. *Einsteins relativitetsteori. Matematisk bakgrund och enkla tillämpningar.* Göteborg 1971.
9. *Livet i Barnarps socken 1790 – 1824 enligt sockenstämmoprotokollen.*
Ingår i Tabergs Bergslag X. Taberg 1974.
10. *Odensjö gård i Barnarp.*
Ingår i Gudmundsgillet årsbok 1975. Jönköping 1975.
11. *Den Granatenhielska ägotvisten 1693 – 97. Del I.*
Ingår i Tabergs Bergslag XI. Taberg 1975.
12. *Barnarps kyrkas klockstapel.*
Ingår i julnumret av församlingsbladet för Rogberga-Ödesstugu-Öggestorp och Barnarp. 1977.
13. *Den Granatenhielska ägotvisten 1693 – 97. Del II*
Ingår i Tabergs Bergslag XII. Taberg 1979.
14. *Sex officerare vänder hem från Bender.*
Ingår i Personhistorisk tidskrift, årgång 75, 1975. Stockholm 1979.
15. *Bengt Norlin – en rektorsgestalt i Jönköping från tiden omkring 1800.*
Ingår i Gudmundsgillet årsbok 1979. Jönköping 1979.
16. *Trolldomen i Barkeryd 1715 – 16.*
Ingår i Då och nu i Nässjöbygden. Nässjö 1981.
17. *Ätten Granatenhielm 1681 – 1790.*
Ingår i Tabergs Bergslag XIII. Taberg 1982.

Dessutom maskinskrivna skrifter

18. *Med Svenska brigaden i fält. Minnen från Finska frihetskriget 1918.*
Stencilerad upplaga 1954, kompletterad 1971.
19. *Släktkrönika.*
Stencilerad upplaga för JJB Sjöstrands släktförening 1959. Översedd, kompletterad och med foto försedd 1992.
20. *Den försvunna tiden.*
Levnadsminnen från de första 50 åren. Göteborg 1979.
I denna skrift har *Med Svenska brigaden i fält* infogats in extenso.

Alla dessa skrifter med undantag av nr 5 finns hos Olof Sjöstrand j:r i Helsingborg.